

1 UVOD

1.1 Predškolske ustanove

Uloga predškolskih ustanova u procesu vaspitanja i zdravlja dece je od velikog značaja. Predškolskim vaspitanjem treba da se obezbedi zadovoljenje dečjih i društvenih potreba i ostvarivanje njihovih prava. To znači da se deca rode i žive u sredini koja će unapređivati njihovo fizičko i mentalno zdravlje., u kojoj će se osećati prihvaćeno i voljeno i u kojoj će postojati najbolji uslovi za njihov razvoj i učenje, koje društvo može da im obezbedi, bez izuzetaka ili diskriminacije (konvencija UN o pravima deteta) (1)

U vrtiće deca kreću u vreme značajno za dalji razvoj ličnosti, sticanje nezavisnosti (kretanje, komunikacija, prva saznanja), što omogućava detetu dalje prodiranje u svet i život, susrete sa novim, nepoznatim elementima sredine, nove mogućnosti i doživljaje, reagovanja i delovanja, prostore i u njemu objekte za interakciju, društvo druge dece, različita socijalna iskustva koje su deca stekla od odraslih.

Prostor, nameštaj, sredstva i igračke u vrtiću stručno su odabrani i usklađeni sa dečjim uzrastom i potrebama, namena im je da podstiču njihov razvoj i interesovanja.

Stručnost i humanist vaspitnog osoblja, poznavanje i razumevanje svakog deteta važan je preduslov za ostvarivanje vaspitno-obrazovnih efekata i formiranje ličnosti deteta.

Oblikovanje vremena i prostora u tu svrhu, mora uključiti i dečju inicijativu, dinamiku traženja, otkrivanja, stvaranja. U takvoj sredini deca se razvijaju, menjaju sebe i sredinu oko sebe. Neophodno je ukloniti sve one faktore koji mogu štetno delovati na psihofizički i socijalni razvoj deteta, obezbedi zdravo okruženje za život, igru i rad, pružiti detetu osnovne informacije o zdravlju i njegovom značaju, da podrži formiranje navika započetih u porodičnoj sredini i razvije veštine koje su neophodne za zdravo ponašanje. Još u predškolskom uzrastu potrebno je započeti osposobljavanje dece da vrše pravilan izbor ponašanja i kod njih razvijati odgovornost za očuvanje i unapređenje zdravlja kao najvažnije vrednosti. Motivisanje dece i onih koji brinu o njima (roditelji, vaspitači) za zdrav način života, usvajanje i primenu stečenih znanja i veština u svakodnevnom životu.(2)

Uz porodicu, vrtić je najvažnije mesto za pravilno vaspitanje, usvajanje navika i formiranje ličnosti deteta od njegove prve godine pa do polaska u školu. Predstavlja dopunu porodičnom vaspitanju, jer dete tu provede često i više vremena nego u svom domu.(3)

Osnovne delatnosti dečijeg vrtića su vaspitanje i obrazovanje, nega i preventivna zdravstvena zaštita dece. Prateće, odnosno dodatne delatnosti, koje se obavljaju prema potrebi, su ishrana, dnevni odmor i spavanje, korektivni rad sa decom koja imaju smetnje u razvoju, kao i socijalna zaštita određenih kategorija dece.

- Vaspitanje i obrazovanje omogućava umni i socio-emocionalni razvoj, socijalizaciju i uključivanje u društvenu zajednicu i školu.

- Nega obuhvata održavanje lične higijene, dovoljno sna, ishranu i boravak na vazduhu, što doprinosi socijalizaciji i razvoju deteta.
- Preventivnom zdravstvenom zaštitom omogućava se očuvanje zdravlja dece i sprečava pojava bolesti, kao i sprečavanje povreda kod dece.
- Ishrana dece stručno se planira, uzimajući u obzir i specifične potrebe dece raznih uzrasta, planirane nutritivne vrednosti, priprema prema utvrđenim recepturama, što je čini neophodnom za pravilan rast i razvoj.
- Odmor i spavanje kod dece podstiče njihov pravilan psihofizički razvoj.
- Prevencija i rano otkrivanje poremećaja u razvoju, kao i korektivne mere.
- Socijalna zaštita smanjuje nepovoljne uticaje okoline i prevazilazi razlike (ekonomske, kulturne, nedostatak roditeljske brige i staranja i sl.) (2)

Pored vrtića, ove delatnosti sprovode u saradnji sa ustanovama iz oblasti vaspitanja i obrazovanja, zdravstva, kulture, socijalne zaštite, kao i drugim ustanovama i organizacijama, roditeljima dece, njihovim asocijacijama, političkim, verskim i drugim udruženjima i ostalima koji na posredan ili neposredan način brinu o odrastanju, vaspitanju i obrazovanju dece.

1.2 Vrtići kroz vreme

Prvi počeci organizovanog čuvanja dece, beleže se u prvobitnim zajednicama, koji proističu iz potrebe da se deca zaštite od surovog divljeg okruženja i da ih osposobi za život u istoj, pruži osnovna znanja i veštine. Deca su tada bila poverena najstarijim i nemoćnim članovima zajednice, jer oni nisu mogli na drugi način da doprinesu zajednici.

Nakon tog perioda prati se civilizacija Egipta, Vavilona, Grčke i Rima gde se se javila podela po kastama i staležima. Deca viših staleža boravila su u ustanovama koje su bile nešto između dečjih vrtića i škole i u kojima je vladao poredak sličan vojničkom i hijerarhija.

Srednji vek čini “mračno doba civilizacije”, kada nije bilo organizovanih ustanova, već se čuvanje dece isključivo vršilo u porodičnom okruženju ili u službi privatnih učitelja, često iz svešteničkog reda crkve.

Tokom 18. i 19. veka došlo je i do formiranja današnjeg modela ustanova za decu kao vaspitno-obrazovne sredine, ali morale su se savladati određene verske, rasne, ekonomske i razne druge prepreke da bi se razvio moderan sistem dečjih vrtića.

Začetke predškolskih ustanova predstavljali su azili, sirotišta za decu bez roditelja, a jedna od prvih funkcija bila je preuzimanje brige o deci dok su roditelji na poslu, ili kad su uslovi roditeljskog doma nepogodni za njihov razvoj. Ovo je postalo aktuelno naročito sa industrijalizacijom.

Današnji vrtići su pre svega neophodni, sa modernizacijom društva i predstavljaju dopunu porodičnom vaspitanju.(4)